

Estudi comparatiu de la legislació en matèria de mediació escolar entre Catalunya i el País Basc

Laia Casablanca Cervantes*

Antoni Vidal Teixidó**

1. Introducció

La mediació com a resolució de conflictes es troba molt arrelada en la nostra cultura, tot i que la regulació legal posa èmfasi només en certs àmbits com el familiar o el comunitari, entre d'altres.

Hi ha certs àmbits en la societat en els quals és de gran importància l'existència de regulació legal expressa, com seria l'escolar. Si bé és cert que ja hi ha cultura de mediació mitjançant els projectes educatius dels centres d'ensenyament, penso que és un espai especialment important i sensible perquè hi hagi una regulació expressa per aquest.

El tema que m'ocupa és la comparativa sobre la legislació catalana i la basca en matèria de mediació escolar per veure si hi ha alguna concreció legal al respecte. En el cas de trobar aquesta especificació, la intenció és poder traslladar alguns aspectes que motivin millores en qualsevol dels dos territoris.

2. Normativa sobre mediació escolar

2.1. Normativa catalana amb presència de la mediació escolar

Decret 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya

En la Llei orgànica d'educació 2/2006, de 3 de maig, es recull la voluntat de potenciar formes de resolució pacífica de conflictes com la mediació que en altres àmbits socials han mostrat eficàcia. Aquesta necessitat d'adaptar la legislació, fa necessària la creació del Decret 279/2006 de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya. S'incorpora la figura de la mediació escolar com a procés educatiu per a la gestió de conflictes mitjançant la intervenció d'una tercera persona amb formació específica en mediació. Un dels objectes del Decret és la regulació de la mediació com a procés educatiu de gestió de conflictes i del règim disciplinari en els centres educatius no universitaris de Catalunya. Per a tal efecte, s'assenyala que la direcció dels centres educatius públics ha d'afavorir la convivència en el centre i garantir la mediació en la resolució dels conflictes, concretant en els seus reglaments de règim interior. També s'assenyala la necessitat de constituir una comissió de convivència amb la finalitat de garantir el que es disposa i col·laborar en la planificació de

mesures preventives i en la mediació escolar. Per últim, s'estableix la definició, els principis i l'àmbit d'aplicació de la mediació escolar, on s'assenyala la possibilitat d'utilitzar-se com a estratègia preventiva en la gestió de conflictes i s'assenyala en quins casos no es podria dur a terme. També s'assenyala la possibilitat d'oferir-la com a estratègia de reparació o de reconciliació, un cop aplicada una mesura correctora o una sanció.

Llei 15/2009, de 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat

En la Llei de mediació en l'àmbit del dret privat s'assenyala la necessitat d'actualitzar la legislació en matèria de mediació per acollir altres àmbits en que s'estructura la societat de forma primària. En aquests també hi sorgeixen conflictes que poden donar la ruptura de relacions dels implicats, tals com els conflictes derivats de compartir espais comuns com podria ser en les escoles.

Un dels objectius de la present Llei és ampliar l'abast de la mediació a determinats conflictes de l'àmbit civil caracteritzats per la necessitat de les parts de mantenir una relació viable en el futur. En els articles on es determina l'objecte de la mediació es parla sobre la mediació familiar i s'assenyala que la mediació civil a la que es refereix comprèn qualsevol tipus de qüestió en matèria de dret privat que es pugui conèixer en un procés judicial, per el qual es pot afirmar que no s'estableix cap precepte que es pugui aplicar a les relacions escolars. Tot i això, s'assenyala que els menors d'edat poden intervenir en els processos de mediació que els afectin, però només en els supòsits de mediació familiar que estableix la present Llei.

Resolució ens/585/2017, de 17 de març. Elaboració i implementació del Projecte de Convivència en els centres educatius dins del marc del Projecte Educatiu del Centre

En la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, es recullen els articles específics relatius al dret i deure de la convivència, els principis generals, la mediació, la protecció contra l'assetjament escolar i altres mesures correctores i sancions.

El Decret 102/2010, de 3 d'agost, indica en un dels seus articles que les normes d'organització i funcionament de cada centre han d'incorporar tant les mesures de promoció de la convivència, com els mecanismes i fórmules per a la prevenció i resolució de conflictes, especialment el de la mediació, sense perjudici d'altres iniciatives per a la resolució pacífica de conflictes.

A l'annex de la resolució ENS/585/2017, de 17 de març, s'especifica que el Projecte de Convivència del centre ha de recollir, entre d'altres, els mecanismes per a la resolució pacífica de conflictes, especialment la mediació. Així mateix, s'estableix que reflecteix les accions que els centres educatius desenvolupen per capacitar tot l'alumnat i la resta de la comunitat escolar per a la convivència i la gestió positiva dels conflictes.

Com a objectius generals a complir pel Projecte de Convivència es troba el de fomentar la mediació escolar i la cultura del diàleg com a eina bàsica en la gestió del

conflicte, i es remarca el nivell d'intervenció en quant a la resolució de conflictes, establint que les mesures hauran d'anar encaminades a permetre a la comunitat escolar abordar de manera positiva la gestió i resolució de conflictes.

2.2. Normativa basca amb presència de la mediació escolar

Llei 1/2008, de 8 de febrer, de Mediació Familiar

A la Comunitat Autònoma del País Basc es desenvolupen des dels anys noranta experiències pioneres en mediació familiar.

La present Llei opta per ampliar l'àmbit d'aplicació de manera que s'estén més enllà dels conflictes originats en les situacions de ruptura de parelles i es poden aplicar a d'altres situacions conflictives que es poden donar en el medi familiar, i en el capítol I s'estableixen els conflictes objecte de la mediació familiar.

Tot i això, en cap precepte de la Llei de Mediació Familiar del País Basc s'obre una porta a incloure altres tipus de conflictes socials que es donin per les relacions personals de convivència, com podrien ser els conflictes sorgits en l'àmbit escolar. Tampoc es parla de la legitimació dels menors en els processos de mediació que els puguin interessar o afectar.

Decret 85/2009, de 21 d'abril, per el que es crea l'Observatori de la Convivència Escolar de la Comunitat Autònoma del País Basc

En el Decret per la creació de l'Observatori de la Convivència Escolar es troben regulades les finalitats d'aquest, com la de promoció d'una convivència basada en el respecte i el diàleg, en la que el conflicte es percebi inherent a les relacions humanes i la seva transformació ètica i creativa formi part del procés educatiu.

S'estableixen les funcions i es pot llegir que una d'elles és la d'identificar els factors de risc i proposar accions efectives per promoure una bona convivència, compartint alhora experiències de bones pràctiques educatives afavoridores de la convivència escolar. S'estableixen en diversos preceptes l'anàlisi i estudi sobre polítiques i normatives educatives afavoridores de la convivència escolar i propostes de millora, així com el foment de trobades de persones expertes en la temàtica per tal de facilitar intercanvi d'experiències.

2.3. Estudis comparatius entre Comunitats Autònomes en matèria de mediació escolar

En l'estudi titulat *Mediación Escolar y Observatorios para la convivencia. Estudio comparado entre Comunidades Autónomas*, de Viana Orta, MI, es cerca les diferències que hi ha entre les CCAA de l'Estat Espanyol a l'hora de tractar la mediació escolar.

L'origen de la mediació escolar a Espanya es remunta als anys 90 a partir de casos aïllats duts a terme per professorat amb coneixements sobre la matèria. Des-

prés dels traspassos competencials en matèria educativa de les CCAA, aquestes han anat aprovant diverses regulacions normatives sobre la convivència escolar i concretament, en les que es fomenten iniciatives relacionades amb la mediació escolar, així com òrgans coordinadors i consultius com els Observatoris per la Convivència escolar.

L'Observatori Estatal de Convivència Escolar es va crear pel Real Decret 275/2007, de 23 de febrer, com un òrgan consultiu adscrit al Ministeri d'Educació i Ciència a través de la Secretaria General d'Educació, el qual té com a funcions la de formular propostes d'actuació per la millora de la convivència, la prevenció de conflictes i la resolució pacífica d'aquests, de forma que s'entén implícita la funció de la mediació escolar tot i no haver-hi cap referència expressa a aquesta.

A Catalunya en el curs 2005-2006 es va crear la Unitat de Suport a la Convivència escolar, com a centralitzador de demandes de resolució de conflictes que arribaven al Departament d'Educació des de diversos sectors de la comunitat educativa.

Mitjançant el Decret 85/2009, de 2 d'abril, es crea l'Observatori de la Convivència escolar del País Basc. La seva finalitat és la promoció d'una convivència basada en el diàleg, on el conflicte sigui una condició inherent a les relacions humanes el qual es pugui transformar de forma ètica i creativa formant part del procés educatiu de les persones. Tot i això, no hi ha cap atribució concreta a la mediació escolar.

Com a conclusió, les CCAA han regulat de forma més o menys exhaustiva la mediació escolar. Tot i això, en quatre de les CCAA no es troba cap regulació expressa sobre la mediació escolar, entre les que s'hi esmenta el País Basc.

3. Conclusions i recomanacions

En la normativa basca, no es troba regulada la mediació escolar com a tal. En el Decret 85/2009, de 21 d'abril per la creació dels Observatoris de convivència no es troba expressament recollit cap precepte sobre la mediació escolar com a procediment per tractar el conflicte, encara que el fet de parlar sobre la transformació del conflicte de forma ètica i creativa ens faci pensar que s'encara cap a la resolució de conflictes mitjançant la mediació. L'observatori per la convivència escolar del País Basc tampoc assenyala expressament la mediació com a procediment de resolució de conflictes escolars.

En la normativa catalana si que es troba la menció sobre la mediació escolar en el Decret 279/2006, de 4 de juliol en la que es regula la mediació escolar com a procés educatiu de gestió de conflictes. En la Llei 15/2009, de 22 de juliol, de mediació de dret privat, en canvi, no es troba cap menció sobre la mediació escolar, tot i que es pot interpretar de la lectura de l'exposició de motius, que es remarca la necessitat d'acollir altres àmbits socials en aquesta llei per tal de que quedin regulats de forma legal. Per últim en la Resolució ENS/585/2017, de 17 de març en la que es regula el Projecte de Convivència en els centres educatius, es recull la mediació escolar com a mètode per a la resolució pacífica de conflictes que cal implementar i fomentar en els projectes educatius dels centres.

Com a conclusió més important, es pot comprovar que la mediació escolar es troba més regulada a Catalunya que al País Basc i per tant, les aportacions entre les dues CCAA haurien de ser en aquest direcció. Tot i això, cal recalcar que no es pot afirmar que la mediació escolar compti amb un marc jurídic exhaustiu, el qual seria necessari que existís.

En quant a aportacions per tal que la regulació en matèria de mediació escolar fos més efectiva i exhaustiva a la normativa del País Basc, recomanaria que es pogués aprofitar la funció de l'Observatori per la Convivència escolar i s'incorporés una menció i la regulació del procediment de la mediació escolar en els casos de conflicte en els centres educatius, tal com es fa en la Regulació del Projecte de Convivència en els centres educatius de Catalunya. Si es volgués realitzar una normativa molt més expressa sobre la mediació escolar, recomanaria que el propi Observatori per la Convivència escolar del País Basc es basés en el Decret 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya.

4. Bibliografia

15/2009, del 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat.

Ley 1/2008, de 8 de febrero, de Mediación Familiar.

Decreto 279/2006, de 4 de julio, sobre derechos y deberes del alumnado y regulación de la convivencia en los centros educativos no universitarios de Cataluña (DOGC n° 4670, 06-07-2006).

Decreto 201/2008, de 2 de diciembre, sobre derechos y deberes de los alumnos y alumnas de los centros docentes no universitarios de la Comunidad Autónoma del País Vasco.

Viana Horta, MI. (2011). Mediación escolar y observatorios para la convivencia. Estudio comparado entre comunidades autónomas. *Cuestiones pedagógicas*, 21, 2011/2012, pp 229 – 248.

* Laia Casablanques Cervantes, graduada en Criminologia, estudiant del Màster en Mediació, especialitat en mediació familiar i mediació en els àmbits del dret privat de la Universitat Autònoma de Barcelona. Autora.

** Antoni Vidal Teixidó. Mentor.